

VIDA AUGULYTĖ-BUČMIENĖ

LIETUVIŲ KALBOS PRATIMAI

SEPTINTAJAI KLASEI

Ketvirtasis pataisytas leidimas

JAV LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ŠVIETIMO TARYBA
CHICAGO

2006

PIRMOJI PAMOKA

DAIKTAVARDIS

Daiktavardžiai yra žodžiai, kurie reiškia daiktų, gyvių ir asmenų vardus. Pvz., žodžiai stalas, katė, medis, meilė, Algis, Lietuva yra daiktavardžiai.

Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai

Bendriniai daiktavardžiai yra tie, kurie reiškia daugelio daiktų bendrus vardus, pvz.: namas, viltis, teta, lietuvis.

Tikriniai daiktavardžiai yra pavienių asmenų, vietovių, gyvulių, knygų, įstaigų /ir pan./ vardai, kurie juos išskiria iš kitų panašių daiktų. Žodžiai Jonas, Lietuva, Europa, Neris, Margis, Baltijos jūra, Marginiai /krautuvės pavadinimas/ yra tikriniai daiktavardžiai. Tikriniai daiktavardžiai pradedami rašyti didžiąja raide.

Pastaba. Lietuvių kalboje sakinio viduryje didžiosiomis raidėmis rašomi tikrai tikriniai daiktavardžiai. Šie žodžiai nėra tikriniai daiktavardžiai, ir todėl jie rašomi mažosiomis raidėmis:

- 1/ bendriniai daiktavardžiai, būdvardžiai irrieveksmiai, kilę iš valstybių vardų /pvz.: lietuvis, lietuvybė, lenkiškas, angliškai/
- 2/ savaitės dienų pavadinimai /pirmadienis, antradienis.../
- 3/ mėnesių pavadinimai /sausis, vasaris.../
- 4/ žodžiai, kurie nurodo giminystę ar profesiją /pvz.: tėvelis, mama, teta Aldona, senelis Urbonas, kun. Mačiulis, prof. Baltrus, inžinierius Balčiūnas, dr. Adomaitis/
- 5/ žodžiai gatvė, alėja, plentas ir pan. /pvz.: Vaižganto gatvė, Laisvės alėja, Ukmergės plentas, Ohio greitkelis/
- 6/ žodžiai ponas, ponia, panelė /pvz.: p. Juškys, ponia Juškienė/
- 7/ žodis šventas /pvz.: šventas Petras, šv. Ona/

PRATIMAS I

Šie sakiniai parašyti visomis mažosiomis raidėmis. Perrašykite juos, panaudodami didžiąsias raides visur, kur jų reikia. Paskui visus bendrinius daiktavardžius pabraukite vienu brūkšniu, o tikrinius daiktavardžius--dviem brūkšniais.

1. beveik visi lietuviai žino, kad nemunas yra didelė upė.

Beveik visi lietuviai žino, kad Nemunas yra didelė upė.

2. aš esu amerikoje gimęs lietuvis.

3. mano dėdė mindaugas mėgsta šveicarišką sūrį.

4. mano tėvelis ketvirtadienį išvažiuos į kanadą.

5. aušra su lietuviais visada kalba lietuviškai.

6. man patinka gruodis, nes tada švenčiame kalėdas.

7. ar ponas jurkus dabar gyvena klevų gatvėje?

8. yra daug legendų apie šv. petrą.

9. vakar išsiuntėme siuntinį tetai marytei, kuri gyvena lietuvoje.

10. kitą šeštadienį į detroitą atvyks varpo choras.

Daiktavardžių giminės

Yra dvi daiktavardžių giminės: vyriškoji ir moteriškoji.
Vyriškos giminės daiktavardžiai yra tie, prieš kuriuos galima pridėti žodi tas arba tie, pvz.: *tas stalas, tie pietūs*.
Moteriškos giminės daiktavardžiai yra tie, prieš kuriuos galima pridėti žodi ta arba tos, pvz.: *ta kėdė, tos lubos*.
Yra nedaug daiktavardžių, turinčių bendrą formą abiem giminėms. Prie jų galima pridėti arba tas, arba ta, pvz.: *tas nenuorama, arba ta nenuorama*. Seniau jie buvo vadinami "bendrosios giminės" daiktavardžiais, bet iš tikrųjų sakinyje toks daiktavardis yra vyriškosios arba moteriškosios giminės.

G.	ką?	drąsiai marčią	švarią ranką	gražią lėlę
Į.	kuo?	drąsia marčia	švaria ranka	gražia lėle
Vt.	kame?	drąsioje marčioje	švarioje rankoje	gražioje lėlėje
Š.	o!	drąsi marčia	švari ranka	graži lėle

/marti/

Daugiskaita

V.	kas?	drąsios marčios	švarios rankos	gražios lėlės
K.	ko?	drąsių marčių	švarių rankų	gražių lėlių
N.	kam?	drąsioms marčioms	švარიoms rankoms	gražioms lėlėms
G.	ką?	drąsias marčias	švarias rankas	gražias lėles
Į.	kuo?	drąsiomis marčiomis	švარიomis rankomis	gražiomis lėlėmis
Vt.	kame?	drąsiose marčiose	švariose rankose	gražiose lėlėse
Š.	o!	drąsios marčios	švarios rankos	gražios lėlės

PRATIMAS 9

Sakiniais atsakykite į pateiktus klausimus. Kiekvieno atsakymo pagrindinė dalis turi būti atitinkamas linksnis žodžių rūstus dėdė. Į kiekvieną klausimą atsakykite dviem sakiniais, pirmame vartodami vienaskaitą, antrame--daugiskaitą. Po kiekvieno sakinio pažymėkite, kurį linksnį vartojote.

1. Ko maži vaikai bijo?

Maži vaikai bijo rūstaus dėdės. Kilmininkas
Maži vaikai bijo rūščių dėdžių.

2. Su kuo Arūnas žaidė?

3. Kas vakar pas mus atėjo?

4. Ko nereikia pykdyti?

5. Kam greit pritrūksta kantrybės?
